

Regulamin Systemu Instrumentów Metodycznych

Postanowienia ogólne

- 1 Słowniczek:
  - a) instrument metodyczny: celowe, uregulowane narzędzie stymulujące rozwój członków grup metodycznych zgodnie z założeniami poszczególnych metodyk, ujęte w systemie metodycznym ZHP: gwiazdka zuchowa lub stopień harcerski, próba harcerza/harcerki, sprawność, trop, wyzwanie, naramiennik starszoharcerski, naramiennik wędrowniczy, odznaki biegłości kierowane do wędrowników;
  - b) kandydat: osoba realizująca założenia instrumentu metodycznego;
  - c) zespół wędrowniczy: grupa członków ZHP w wieku wędrowniczym działająca metodyką wędrowniczą; zespołami wędrowniczym są m.in. zastępy wędrownicze, patrole wędrownicze, drużyny wędrownicze, grupy wędrowników w drużynach wielopoziomowych, kręgi akademickie;
  - d) odznaka tożsamościowa: narzędzie poświadczające wstąpienie do ZHP lub do grupy metodycznej; do odznak tożsamościowych należą odznaki organizacyjne (znaczek zucha, krzyż harcerski) oraz naramienniki: starszoharcerski i wędrowniczy;
  - e) odznaka biegłości: narzędzie poświadczające spełnienie określonych kryteriów przez kandydata; odznaka biegłości wymaga osiągnięcia konkretnych umiejętności, wiedzy, postaw oraz doświadczenia; do odznak biegłości należą m.in. „Trzy Pióra” i odznaki wyszkolenia specjalnościowego;
  - f) odznaka aktywności: narzędzie poświadczające uczestnictwo i osiągnięcie wyniku/rezultatu w programie; odznaka aktywności wymaga podjęcia i utrzymania określonej służby i/lub przeżycia przygody;
  - g) odznaka okolicznościowa: narzędzie poświadczające epizodyczne uczestnictwo w wydarzeniu programowym; odznaka okolicznościowa poświadcza doświadczenie związane z przeżyciem wewnętrznym.
- 2 Niezależnie od użytego rodzaju gramatycznego postanowienia niniejszego dokumentu stosują się jednakowo do odpowiednich członków i członkiń ZHP, chyba że dane postanowienie wyraźnie stwierdza inaczej. Jeśli nazwa danego instrumentu metodycznego (np. konkretnej sprawności) jest określona tylko w formie męskiej, dopuszcza się także stosowanie jej formy żeńskiej, o ile występuje ona w Słowniku Języka Polskiego.
- 3 Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o gromadzie lub drużynie określonego poziomu metodycznego, dane postanowienia stosuje się odpowiednio do grup członków tego poziomu metodycznego funkcjonujących w drużynach wielopoziomowych (np. postanowienia dotyczące drużyny wędrowniczej stosuje się odpowiednio do grupy wędrowników działających w drużynie wielopoziomowej).
- 4 Drużynowy może powierzyć wypełnianie swych zadań wynikających z niniejszych regulaminów wybranym funkcyjnym gromady/drużyny odpowiednio przygotowanym do pełnienia danej roli. Nie dotyczy to ogłaszania zdarzeń związanych ze zdobywaniem instrumentów metodycznych w rozkazach.
- 5 Postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące roli i działań drużyny, drużynowego

i funkcyjnych drużyny w odniesieniu do prób wędrowników stosuje się odpowiednio do kręgu akademickiego, komendanta kręgu akademickiego i funkcyjnych kręgu akademickiego.

- 6 Instrumenty metodyczne stanowią podstawę układania programu pracy zastępów, gromad i drużyn.
- 7 Jednostki Nieprzetartego Szlaku dostosowują wyzwania, tropy i sprawności, a także sposób realizacji zadań podstawowych stopni do specyficznych potrzeb rozwojowych i rewalidacyjnych swych członków. Dotyczy to także jednostek integracyjnych w zakresie pracy z członkami spełniającymi kryteria członkostwa w jednostce Nieprzetartego Szlaku.
- 8 Zdobywanie instrumentu metodycznego oznacza się na mundurze w sposób opisany w Regulaminie Mundurowym ZHP.
- 9 Fakt zdobycia instrumentu metodycznego odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 10 Oprócz instrumentów metodycznych dla członków ZHP są dostępne inne narzędzia wspierające samorozwój. W przypadku stosowania ich w stosunku do członków grup metodycznych należy mieć na uwadze niesprzeczność procesu ich zdobywania z zasadami odpowiedniej metodyki. W takich przypadkach do narzędzi tych mają zastosowanie ogólne postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące instrumentów metodycznych.
- 11 Wręczenie oznaczenia zdobytego instrumentu metodycznego powinno odbywać się w sposób obrzędowy.
- 12 Oprócz instrumentów metodycznych ujętych w niniejszym regulaminie do stymulowania samorozwoju członków ZHP mogą służyć odznaki, opisane w odrębnych dokumentach. Ponieważ są one kierowane także do członków ZHP spoza grup metodycznych, nie są klasyfikowane jako instrumenty metodyczne.
- 13 Odznaki aktywności i biegłości poświęcone rozwojowi fizycznemu i intelektualnemu mogą być wykorzystywane w miejsce sprawności wymaganych do zdobycia poszczególnych stopni, jako elementy zadań dodatkowych i uzupełniających prób na stopnie, a także stanowić element indywidualnych zadań prób na stopnie wędrownicze.
- 14 W kwestiach nierozstrzygniętych w niniejszym regulaminie decyzję podejmuje odpowiednio przygotowany drużynowy, kierując się harcerskim systemem wychowawczym i założeniami odpowiedniej metodyki. W przypadku wątpliwości zaleca się korzystać ze wsparcia odpowiednich instruktorów lub zespołów instruktorskich.

Próba harcerza/harcerki

- 1 Próba harcerza/harcerki jest indywidualnym instrumentem metodycznym przeznaczonym dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników. Realizuje się ją bezpośrednio po wstąpieniu do ZHP i rozpoczęciu działania w drużynie. Osoba, która złożyła już Przyrzeczenie Harcerskie, nie powtarza próby przy zmianie jednostki.
- 2 Celem próby harcerza/harcerki jest poznanie przez kandydata harcerskich ideałów, zasad i zwyczajów organizacyjnych danej drużyny i harcerstwa w ogóle oraz podstawowych wiadomości o ZHP.
- 3 Próba harcerza/harcerki nie ma na celu sprawdzenia kandydata, a jedynie umożliwienie

mu podjęcia świadomej i dobrowolnej decyzji o chęci złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego.

- 4 W przypadku kandydatów działających w zastępach starszoharcerskich próba harcerza/harcerki może być połączona z próbą na naramiennik starszoharcerski.
- 5 W przypadku kandydatów w wieku wędrowniczym dołączających do zespołu wędrowniczego próba harcerza/harcerki powinna być połączona z próbą na naramiennik wędrowniczy.
- 6 Rozpoczęcie realizacji próby harcerza/harcerki następuje na jednej z pierwszych zbiórek, w której kandydat uczestniczy.
- 7 Zrealizowanie próby harcerza/harcerki oznacza automatycznie dopuszczenie kandydata do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego.
- 8 Czas realizacji próby harcerza/harcerki nie może przekroczyć 6 miesięcy, z wyjątkiem sytuacji losowych.
- 9 Nie jest właściwe, by w działaniach jednostek harcerskich brały udział osoby, które nie zamierzają realizować próby harcerza/harcerki lub zamknęły ją z wynikiem negatywnym.
- 10 Po zrealizowaniu próby harcerza/harcerki kandydat winien jak najszybciej, a najpóźniej przed upływem 3 miesięcy, otrzymać możliwość złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego. Za zapewnienie tej możliwości odpowiada drużynowy.

Naramiennik starszoharcerski

- 1 Naramiennik starszoharcerski jest nieobowiązkowym oznaczeniem działania w zastępie starszoharcerskim.
- 2 Próba na naramiennik starszoharcerski trwa nie dłużej niż 3 miesiące.
- 3 Realizacja próby na naramiennik starszoharcerski nie wymaga powoływania opiekuna próby. Jeśli kandydat potrzebuje wsparcia, naturalną osobą do udzielania go jest zastępowy lub przyboczny.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik starszoharcerski. Obrzędowe wręczenie naramiennika starszoharcerskiego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata Przyrzeczenia Harcerskiego.

Naramiennik wędrowniczy

- 1 Naramiennik wędrowniczy jest oznaczeniem działania w zespole wędrowniczym.
- 2 Próba na naramiennik wędrowniczy trwa nie dłużej niż 6 miesięcy.
- 3 W realizacji próby na naramiennik wędrowniczy oraz układaniu zadania opartego na kodeksie wędrowniczym pomaga kandydatowi opiekun próby. Opiekun powinien mieć naramiennik wędrowniczy.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik wędrowniczy. Obrzędowe wręczenie naramiennika wędrowniczego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata Przyrzeczenia Harcerskiego. Za ewaluację próby na naramiennik wędrowniczy oraz zorganizowanie wręczenia naramiennika wędrowniczego odpowiada opiekun próby.
- 5 Nie jest właściwe, by w zespole wędrowniczym działały osoby niezamierzające zdobyć naramiennika wędrowniczego.

Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie

- 1 Indywidualny instrument metodyczny – gwiazdka zuchowa / stopień harcerski – ma na

celu stymulowanie wszechstronnego i równomiernego rozwoju kandydata we wszystkich sferach uwzględnionych w harcerskim systemie wychowawczym. Z uwagi na tradycję, w przypadku zuchów instrument ten nosi nazwę gwiazdki zuchowej, zaś w przypadku pozostałych grup metodycznych – stopnia harcerskiego.

- 2 Zdobywanie gwiazdki zuchowej / stopnia harcerskiego rozpoczyna się otwarciem próby. Aby kandydat był świadomy rozpoczęcia tego procesu, w tym momencie można mu wręczyć książeczkę lub kartę próby (zwłaszcza w przypadku zuchów i harcerzy). Fakt otwarcia próby odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 3 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie zdobywane są odpowiednio do wieku kandydata:
  - a) zuch ochoczy: 6-8 lat
  - b) zuch sprawny: 8-9 lat
  - c) zuch zaradny: 9-10 lat
  - d) młodzik/ochotniczka: 10-12 lat
  - e) wywiadowca/tropicielka: 12-13 lat
  - f) odkrywca/pionierka: 13-15 lat
  - g) ćwik/samarytanka: 14-16 lat
  - h) harcerz orli/harcerka orla: 15-19 lat
  - i) harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej: 18-21 latPowyższe przedziały wiekowe mają charakter orientacyjny. W uzasadnionych przypadkach możliwe jest wcześniejsze dopuszczenie kandydata do zdobywania gwiazdki lub stopnia przewidzianych dla osób starszych.
- 4 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie są zdobywane adekwatnie do aktualnych potrzeb rozwojowych kandydata, z tego względu nie ma wymogu zdobywania wszystkich kolejnych stopni od początku. Dotyczy to m. in. osób dołączających do ZHP w późniejszym wieku, mających przerwę w członkostwie, ale również tych, które z różnych powodów nie zdobyły wcześniejszego stopnia.
- 5 Warunkiem otwarcia próby na gwiazdkę zuchową jest złożenie Obietnicy Zucha.
- 6 Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia Przymierzenia Harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby na stopień.
- 7 Realizacja prób na stopnie starszoharcerskie/wędrownicze nie wymaga posiadania naramiennika starszoharcerskiego/wędrowniczego.
- 8 Podstawą planowania próby na gwiazdkę zuchową lub stopień harcerski jest idea gwiazdki/stopnia.
- 9 Na pracę z ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego w trakcie realizacji próby składają się:
  - a. zweryfikowanie w połowie zaplanowanego okresu próby, czy obserwowany rozwój kandydata pozwala przewidywać osiągnięcie przez niego po zrealizowaniu zamierzonych działań poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego;
  - b. weryfikacja, czy w momencie zamykania próby kandydat osiągnął poziom opisany ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego.
- 10 Zuchy zdobywają gwiazdki zuchowe przez realizację wymagań gwiazdki, zadań

podstawowych, w tym zadań indywidualnych oraz przez zdobywanie sprawności i tropów. Realizacja wymagań gwiazdki odbywa się przede wszystkim w ramach działań gromady.

- 11 Środowiska mogą dołączyć do programów prób na gwiazdki zuchowe maksymalnie trzy zadania uzupełniające ukierunkowane na poznanie bohatera lub tradycji środowiska.
- 12 Opiekę nad zuchem realizującym próbę na gwiazdkę zuchową sprawuje drużynowy z pomocą przybocznych. Ważne jest także wsparcie ze strony rodziców zucha, z którymi kadra gromady powinna w tym zakresie współpracować. Nie powołuje się opiekuna indywidualnej próby na gwiazdkę.
- 13 Harcerze w celu zdobycia stopnia harcerskiego rozpoczynają wykonywanie zadań podstawowych i zdobywanie instrumentów ujętych w programie stopnia. Wykonywanie zadań podstawowych odbywa się przede wszystkim poprzez udział w działaniach zastępu i drużyny. Indywidualne zadania z obszaru służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego zasadniczo układa się wraz z drużynowym w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata, można je także ułożyć przy otwieraniu próby. Sprawności wymagane do zdobycia stopnia dobierane są w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
- 14 Harcerze starsi i wędrownicy przystępujący do zdobywania stopnia harcerskiego wybierają opiekuna próby i wspólnie z nim układają indywidualną próbę złożoną z zadań podstawowych, zadań z obszarów służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego, a także odpowiednio dobranych sprawności. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwań, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
- 15 Jeśli jest to uzasadnione wychowawczo, drużynowy może modyfikować zadania podstawowe gwiazdek/stopni. W takim przypadku drużynowy kieruje się zamierzonym celem wychowawczym modyfikowanego zadania – w przypadku stopni pomocna tu może być idea sprawności, z której pochodzi dane zadanie podstawowe.
- 16 Wymagania idei stopni dotyczące obszarów rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego można realizować poprzez zdobywanie odpowiednio tropów i wyzwań.
- 17 Osoby wstępujące do ZHP w późniejszym wieku lub zdobywające stopień inny niż następny po posiadanym powinny na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym uzupełnić próbę o 1–5 zadań dodatkowych. Są one ukierunkowane na uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy przy tym unikać rozbudowywania próby mogącego spowodować jej wyraźne przedłużenie poza granice wskazane w p. 21.
- 18 Zrealizowane wcześniej zadania podstawowe zalicza się w poczet wymagań próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski – nie powtarza się ich ani nie zastępuje porównywalnymi. W poczet wymagań próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski można zaliczyć sprawności zdobyte od zamknięcia poprzedniej próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski bądź od zamknięcia próby harcerza, jeśli kandydat nie

zdobył wcześniej stopnia harcerskiego.

- 19 Rolą opiekuna próby jest:
- wspólne z kandydatem określenie kształtu próby w oparciu o ideę stopnia;
  - wspieranie kandydata w realizacji próby;
  - ewaluacja przebiegu próby wspólnie z kandydatem w połowie zaplanowanego okresu próby oraz przed jej zakończeniem.
- 20 Opiekunem próby na stopień harcerski harcerza starszego może być drużynowy, przyboczny, zastępowy w wieku przynajmniej wędrowniczym lub wędrownik zaakceptowany przez radę drużyny, ponieważ rola ta wymaga wyrobienia życiowego oraz kompetencji do świadomej pracy z wartościami i postawami wychowanka.
- 21 Opiekunem próby na stopień harcerski wędrownika może być osoba, która:
- zdobyła wcześniej stopień będący przedmiotem próby lub wyższy, lub
  - ma stopień instruktorski.

Opiekun prowadzący próbę próby musi zostać zaakceptowany przez organ nadzorujący próbę: drużynowego lub kapitułę stopni.

- 22 Orientacyjny czas zdobywania poszczególnych gwiazdek/stopni wynosi:

- zuch ochoczy: 4-8 miesięcy
- zuch sprawny: 6-10 miesięcy
- zuch zaradny: 6-10 miesięcy
- młodzik/ochotniczka: 6-12 miesięcy
- wywiadowca/tropicielka: 6-12 miesięcy
- odkrywca/pionierka: 9-12 miesięcy
- ćwik/samarytanka: 9-12 miesięcy
- harcerz orli/harcerka orla - 12-18 miesięcy
- harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej - 12-24 miesiące

Po zrealizowaniu zaplanowanych działań i osiągnięciu przez kandydata poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego nieuzasadnione jest odwlekanie zamknięcia próby wyłącznie w trosce o zachowanie zgodności z powyższymi wytycznymi.

- 23 O zamknięciu próby:
- zuchów w gromadzie zuchowej decyduje drużynowy;
  - harcerzy w drużynie harcerskiej decyduje drużynowy przy udziale rady drużyny;
  - harcerzy starszych w drużynie starszoharcerskiej decyduje rada drużyny na czele z drużynowym, po zasięgnięciu opinii opiekuna próby;
  - wędrowników w drużynie wędrowniczej decyduje odpowiedni organ demokracji wskazany w konstytucji drużyny;
  - harcerzy, harcerzy starszych, wędrowników działających w gromadzie/drużynie niższego poziomu metodycznego decyduje drużynowy, dostosowując w miarę możliwości zasady określone w powyższych podpunktach b)-d) do konkretnych uwarunkowań danej jednostki.
- 24 Przyznanie gwiazdki zuchowej jest połączone z odnowieniem Obietnicy Zucha.

- 25 Próby na stopnie harcerskie wędrowników realizuje się co do zasady w zespole wędrowniczym, w którym działa kandydat (zwykle jest to drużyna wędrownicza). Dotyczy to w szczególności zatwierdzania programu próby oraz przedstawiania przez kandydata dorobku próby przed jej zamknięciem. Drużyna wskazuje w konstytucji organ właściwy do prowadzenia prób (rada drużyny/wędrowniczy krąg rady/kapituła).
- 26 W drużynie można powołać kapitułę stopni wędrowniczych. Zadaniem kapituły stopni wędrowniczych jest wsparcie wędrownika i opiekuna jego próby w przygotowaniu próby oraz podejmowanie decyzji o zamknięciu próby i wnioskowanie o nadanie stopnia.
- 27 Kapituła stopni wędrowniczych jest wewnętrznym organem drużyny wędrowniczej, zaś jej członkowie są powoływani i odwoływani zgodnie z postanowieniami konstytucji drużyny, stając się z chwilą powołania funkcyjnymi drużyny. W skład kapituły powinny wchodzić min. 3 osoby, które wcześniej zdobyły stopień będący przedmiotem prowadzonej próby. Szczegółowe zasady pracy kapituły określa konstytucja danej drużyny wędrowniczej.
- 28 W sytuacjach, gdy tryb prowadzenia prób wędrowników opisany w p. 24–26 nie byłby właściwy (np. dla prób kadry drużyn niewędrowniczych), można utworzyć kapitułę stopni wędrowniczych na poziomie szczepu bądź hufca. Postanowienia p. 25 i 26 stosuje się wówczas odpowiednio, przy czym w żadnym przypadku kapituła nie jest zespołem instruktorskim, zaś funkcja jej członka nie jest funkcją instruktorską w rozumieniu Statutu ZHP.
- 29 Jeśli w drużynie funkcjonuje kapituła stopni wędrowniczych, może ona nadzorować próby na stopnie wędrownicze również drużynowemu. W takiej sytuacji po zakończeniu próby drużynowy przyznaje sobie stopień rozkazem na wniosek odpowiedniego organu demokracji wskazanego w konstytucji drużyny.
- 30 Kapituła stopni wędrowniczych działająca poza drużyną jest organem pomocniczym dla drużyny i drużynowego. Decyzja o skorzystaniu z jej pomocy przy prowadzeniu prób na stopnie harcerskie należy do drużyny.
- 31 W przypadku kandydatów, którzy nie są członkami żadnej gromady ani drużyny lub prowadzą jednostki inne niż drużyny wędrownicze, rolę drużynowego ujętą w p. 16 i 20 może przejąć komendant szczepu lub hufca.

Sprawności

- 1 Sprawność jest indywidualnym instrumentem metodycznym mającym na celu przede wszystkim rozwijanie umiejętności, w dalszej zaś kolejności – rozwijanie wiedzy i kształtowanie wyrobienia harcerskiego. Sprawności są implementacją uczenia w działaniu, stymulują głównie rozwój fizyczny i intelektualny.
- 2 Zdobywanie sprawności oznacza, że dana osoba wykonała określone zadania, zdobyła niezbędne umiejętności z danej dziedziny i potrafi z nich korzystać.
- 3 Sprawności mogą być zdobywane podczas działań zastępów oraz działań jednostek harcerskich (gromad, drużyn itp.), w tym w trakcie zajęć zaplanowanych na podstawie programów sprawności. Sprawności mogą być także zdobywane poza działaniami jednostki, w tym także w życiu pozaharcerskim kandydata.

- 4 Kilku członków drużyny może równolegle zdobywać tę samą sprawność, także podejmując wspólne działania (np. na biwaku tematycznym), ale każdy z kandydatów jest indywidualnie rozliczany z wykonanych zadań.
- 5 Rozpoczęcie zdobywania sprawności wymaga świadomej deklaracji kandydata i oszacowania przez niego zamierzonego czasu jej zdobywania.
- 6 Sprawności zuchowe występują jako pojedyncze niestopniowane instrumenty o jednolitych wymaganiach, ale różniących się zestawami proponowanych zadań dla zuchów zdobywających poszczególne gwiazdki.
- 7 Sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są zorganizowane w serie tematyczne. Sprawności występują w czterech poziomach trudności. Poziom zdobywanej sprawności dobiera się do potrzeb rozwojowych kandydata i posiadanych już przez niego umiejętności. Nie ma obowiązku zdobywania kolejno każdej sprawności z danej serii tematycznej.
- 8 W przypadku kandydatów rozpoczynających zdobywanie sprawności z danej serii tematycznej od poziomu wyższego niż najniższy w serii (czyli np. od sprawności **, gdy istnieje w danej serii sprawność *) nie oczekuje się modyfikowania programów sprawności w celu ujęcia w nich zadań sprawności niższych poziomów, ponieważ zadania sprawności o wyższym poziomie trudności z założenia budują na umiejętnościach opanowywanych na poprzednich poziomach. Wystarczy zwrócić uwagę, aby w wykonywanych zadaniach przejawiała się także idea niższego poziomu trudności.
- 9 Niektóre zadania podstawowe stopni harcerskich są tożsame z zadaniami konkretnych sprawności. W takim przypadku wykonanie danego zadania jest zaliczane zarówno do próby na stopień, jak i na sprawność.
- 10 Co do zasady sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są realizowane według ujętych w załączniku programów. Modyfikowanie zadań przez drużynowego jest dopuszczalne jedynie w szczególnych przypadkach, np. gdy wymagają tego ograniczenia kandydata lub warunki zewnętrzne. W takim przypadku drużynowy modyfikuje program sprawności, kierując się ideą jej danego poziomu trudności.
- 11 Drużynowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać sprawności do stosowania w prowadzonej przez siebie gromadzie lub drużynie bądź w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w danej jednostce również po zmianie jej drużynowego.
- 12 Namiestnik / szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać sprawności do stosowania w drużynach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w jednostkach danego hufca.
- 13 Zaleca się przesyłanie sprawności opracowanych w myśl postanowień p. 11–12 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
- 14 Zdobywanie sprawności co do zasady nie wymaga wskazania opiekuna sprawności. Może to być uzasadnione w przypadku sprawności wymagających bardziej zaawansowanych kompetencji, np. specjalistycznej wiedzy. W takim przypadku rolę tę

drużynowy powierza osobie dysponującej potrzebnymi kompetencjami.

- 15 Zrealizowane zadania są potwierdzane przez zaakceptowane wcześniej przez drużynowego osoby, właściwe z uwagi na okoliczności, kompetencje w danym obszarze itp.
- 16 Przekroczenie deklarowanego czasu zdobywania sprawności powinno być impulsem dla drużynowego do przedyskutowania postępu, motywacji i dalszych planów kandydata, ale nie blokuje zdobycia sprawności po dokończeniu zadań w przyszłości.
- 17 O przyznaniu sprawności decyduje krąg rady / rada drużyny / organ demokracji drużyny wędrowniczej na wniosek kandydata wyrażony w formie funkcjonującej w gromadzie/drużynie.

Tropy

- 1 Trop jest zespołowym instrumentem metodycznym stymulującym przede wszystkim rozwój kompetencji interpersonalnych i umiejętności pracy w grupie oraz umiejętność budowy wspólnoty celu (rozwój społeczny). Celem tropów jest także inicjowanie i wzmocnienie funkcjonowania w gromadzie/drużynie elementów metody harcerskiej takich jak system małych grup i uczenie w działaniu.
- 2 Tropy są zdobywane przez członków grup metodycznych działających w małych grupach zgodnie z zasadami odpowiednich metodyk:
  - a) zuchy: w gromadzie, przy czym przynajmniej część działań zuchy wykonują w szóstkach;
  - b) harcerze i harcerze starsi: w zastępach;
  - c) wędrownicy: w zastępach lub patrolach wędrowniczych.
- 3 Sposób budowania programu tropu stanowi odbicie stopnia samodzielności małej grupy w poszczególnych metodykach:
  - a) zuchy: kadra gromady wybiera z listy trop, którego zadania może zmodyfikować; wybrany trop jest akceptowany przez zuchy w kręgu rady;
  - b) harcerze: zastęp wybiera
    - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
    - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu, lub
    - przykładowy trop z proponowanym zestawem zadań, który może wykorzystać lub zmodyfikować według swojego uznania;
  - c) harcerze starsi: zastęp wybiera
    - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
    - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu;
  - d) w przypadku wędrowników zastęp lub patrol wybiera ścieżkę tematyczną, a następnie samodzielnie układa zadania tropu, posiłkując się powiązаныmi z nią przykładami.
- 4 Tropy zuchowe są wybierane z zamkniętej listy, z zastrzeżeniem postanowień p. 5 i 6 poniżej. Jedyńm wyjątkiem jest możliwość tworzenia przez gromady tropów obrzędowych związanych z bohaterem środowiska lub nazwą gromady.
- 5 Drużynowy zuchowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcymistrza może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w prowadzonej przez siebie

gromadzie lub w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w danej gromadzie również po zmianie jej drużynowego.

6. Namiestnik zuchowy/szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcymistrza może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w gromadach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w gromadach danego hufca.
7. Zaleca się przesyłanie tropów zuchowych opracowanych w myśl postanowień p. 5–6 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
8. Tropy harcerskie, starszoharcerskie i wędrownicze nie mają ustalonych centralnie programów – są co do zasady tworzone samodzielnie przez zastęp/patrol na podstawie własnego pomysłu i przypisywane do jednej ze ścieżek tematycznych przewidzianych dla tropów: inicjatywa, zaradność, odkrywanie, braterstwo, ojczyzna, człowiek, natura. Wyjątek stanowi wędrowniczy "Złoty Trop", którego program dotyczący organizacji obozu drużyny/patrolu został ustalony centralnie.
9. W przypadku tropów harcerskich, starszoharcerskich i wędrowniczych dopuszcza się inspirowanie się propozycjami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w przypadku harcerzy starszych inspirowanie się programami tropów harcerskich lub tropów wędrowniczych) pod warunkiem dostosowania trudności zaplanowanych działań do poziomu rozwoju członków zastępu/patrolu.
10. Elementem tropu harcerskiego, starszoharcerskiego, wędrowniczego są również indywidualne działania członków zespołu realizowane poza zbiórkami zastępu/patrolu. Trop harcerski musi zawierać element wspólnego działania.
11. Tropy wędrownicze można realizować w zespołach mieszanych obejmujących harcerzy i osoby spoza ruchu harcerskiego. W takim przypadku zapisy niniejszego regulaminu stosuje się odpowiednio.
12. Zaleca się, by gromada w ciągu roku zdobyła co najmniej jeden trop z każdej ścieżki.
13. Tropy realizowane w ramach zdobywania stopnia powinny być różnorodne – pochodzić z różnych ścieżek tematycznych.
14. Zdobywanie tropu harcerskiego i starszoharcerskiego może rozpocząć się bezpośrednio po określeniu przez zastęp ścieżki tematycznej i celu tropu i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy przedstawia trop drużynowemu, który może przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
15. Zdobywanie tropu wędrowniczego może rozpocząć się bezpośrednio po wyborze ścieżki tematycznej i określeniu celu tropu przez zastęp lub patrol i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy lub szef patrolu przedstawia trop drużynie lub właściwemu według jej konstytucji organowi, które mogą przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
16. Zalecany czas zdobywania:
  - a) tropu zuchowego wynosi 5–6 zbiórek gromady, realizowanych w ciągłym cyklu;
  - b) tropu harcerskiego wynosi 4–6 zbiórek zastępu, czyli 1–2 miesiące; trop harcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;
  - c) tropu starszoharcerskiego wynosi 4–8 zbiórek zastępu, czyli 1–3 miesiące; trop starszoharcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;
  - d) tropu wędrowniczego wynosi 5–10 miesięcy; trop wędrowniczy nie musi być

zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek.

- 17 Tropy mogą być także zdobywane w ramach wyjazdowych form pracy (biwaków, zimowisk, obozów, kolonii zuchowych itp.). W takim przypadku zasady określone w p. 16 mogą nie mieć zastosowania.
- 18 Zdobywanie tropu zuchowego koordynuje kadra gromady – drużynowy i przybocznik.
- 19 Zdobywanie tropu harcerskiego koordynuje zastępowy.
- 20 Zdobywanie tropu starszoharcerskiego koordynuje zastępowy lub osoba przez niego wskazana.
- 21 Zdobywanie tropu wędrowniczego koordynuje wybrany przez zastęp/patrol członek – koordynator tropu.
- 22 Zamknięcie tropu zuchowego i zaliczenie go poszczególnym zuchom odbywa się w kręgu rady na podstawie uczestnictwa zuchów w danym cyklu zbiórek. Ostateczną decyzję w obu kwestiach podejmuje drużynowy.
- 23 Decyzję o zamknięciu tropu harcerskiego/starszoharcerskiego podejmuje zastęp przy akceptacji rady drużyny, po podsumowaniu działań przez zastęp na zbiórce drużyny. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym harcerzom/harcerzom starszym jest oparta na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt.
- 24 Decyzję o zamknięciu tropu wędrowniczego podejmuje zastęp/patrol przy akceptacji organu drużyny wskazanego w jej konstytucji. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym wędrownikom oparta jest na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt. W przypadku połączenia zdobywania tropu ze zdobywaniem przez wędrowników Odznaki Skautów Świata (*Scouts of the World Award, SWA*) w podsumowaniu musi uczestniczyć tutor SWA.

Wyzwania

- 1 Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym wspierającym rozwój duchowy i emocjonalny w oparciu o i Przysięgę i Prawo Harcerskie. Realizując wyzwania, wychowanek ma się przekonać, że może i powinien pracować nad sobą – że dzięki sile woli potrafi zmienić się na lepsze. Sprzyja to budowaniu poczucia własnej wartości.
- 2 Podejmowane przez kandydata wyzwania są każdorazowo tworzone indywidualnie, a ich tematyka i trudność są dostosowane do potrzeb wychowawczych danej osoby. Publikowane przykłady wyzwań służą jedynie zademonstrowaniu funkcjonowania instrumentu; nie oczekuje się, że kandydaci będą wybierać dla siebie wyzwania z istniejącego materiału. Dopuszczalne jest także inspirowanie się wyzwaniami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w przypadku harcerzy inspirowanie się przykładami wyzwań starszoharcerskich).
- 3 Szczegóły wyzwania określa:
  - a) w przypadku harcerzy: drużynowy na podstawie potrzeb wychowawczych kandydata w zakresie rozwoju duchowego i emocjonalnego;
  - b) w przypadku harcerzy starszych i wędrowników: kandydat na podstawie analizy swych potrzeb rozwojowych; sformułowana przez kandydata propozycja wymaga zatwierdzenia przez drużynowego.
- 4 Dopuszcza się realizowanie wyzwań rozwijających kandydata również w innych

- obszarach, jeśli ich celem jest kształtowanie silnej woli kandydata.
- 5 Sformułowanie wyzwania musi zawierać jednoznaczne kryterium jego zaliczenia.
  - 6 Wyzwanie może być realizowane zarówno w ramach działań jednostki harcerskiej, jak również poza nimi.
  - 7 Wyzwanie formułuje się w taki sposób, by kandydat był w stanie zrealizować je w ciągu maksymalnie:
    - a) 1 miesiąca w przypadku harcerzy;
    - b) 3–4 miesięcy w przypadku harcerzy starszych i wędrowników;O ile sensem wyzwania nie jest systematyczność, nie określa się dolnej granicy ich trwania.
  - 8 Rozpoczęcie realizacji wyzwania następuje bezpośrednio po jego sformułowaniu. Faktu tego nie ogłasza się w rozkazie drużynowego.
  - 9 Wyzwanie można zmienić w trakcie próby, jeśli przestało odpowiadać na potrzeby wychowawcze lub jest niemożliwe do realizacji z innych przyczyn.
  - 10 Wyzwania realizowane przez kandydata powinny być różnorodne – oddziaływać na różne postawy.
  - 11 Realizację wyzwania zalicza drużynowy na podstawie rozmowy z kandydatem i ewentualnie innymi osobami mogącymi wnieść wkład do tej decyzji (np. świadkami realizacji określonych działań objętych wyzwaniem).

Przepisy przejściowe

- 1 Próby na gwiazdki zuchowe, stopnie harcerskie, sprawności, projekty starszoharcerskie, znaki służb będące w toku w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu są realizowane według zasad obowiązujących w chwili ich otwarcia.
- 2 Drużynowy może zdecydować o nadaniu naramienników starszoharcerskich bez realizacji prób harcerzom starszym działającym w zastępach starszoharcerskich w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu.
- 3 Instrumenty metodyczne zdobyte przez członków ZHP przed wejściem w życie niniejszego regulaminu można nadal oznaczać na mundurze zgodnie z odpowiednimi zasadami. Nie zamienia się oznaczeń zdobytych wcześniej instrumentów na odpowiadające im oznaczenia niniejszego systemu.